

hilominus auctoritate Ecclesiæ posse instaurari, ita ut serventur ex institutione humana, non ex divina, ad eum modum quo theologi loquuntur de judicialibus præceptis. Ita sentit Covarr., l. 1 Variar., c. 17, n. 1. Qui consequenter ait differentiam quam communiter assignant theologi inter judicialia et cæronialia præcepta, intelligendam esse de illis cæronialibus quæ principalem cultum continebant, ut erant sacrificia et sacramenta: nam hæc maxime significabant mysteria Christi futura, alia vero magis videbantur esse ad moralem utilitatem, ut ad decentiam et ornatum sacrificiorum, et ad excitandam devotionem, etc. Et allegat in hanc sententiam Majorem in 4, dist. 3, q. 1; et D. Antoninum, 1 p., t. 14, c. 5, § 9; et Dried. de Libert. christian. Sed hi auctores nihil in particulari dicunt, sed generatim loquuntur. Unde in eodem sensu videtur loqui Covarr., qui non solum de possibili, sed de facto loquitur, ut patet ex exemplis quæ statim subjungit. Itaque de facto hæc imitatur Ecclesia secundum generalem et moralem rationem cultus, et ad illos fines decentiæ et ornatus, etc. Semper tamen distinctum modum observat qui et sit perfectioni novæ legis magis accommodatus, et omnem suspicionem auferat legalium cæroniarum. Hæc autem observatio et prudens cautela non apparet necessaria ex vi juris divini naturalis, nisi quatenus prudens ratio dictaverit esse moraliter necessariam ad prædictos fines; et quia hoc semper ita est (moraliter loquendo, ut explicavi), ideo simpliciter dicere possumus usum etiam harum cæroniarum legalium esse mortiferum ex vi juris divini naturalis, supposita cessatione antiqui juris divini positivi, cum perfecta illius mutatione per novæ legis completam promulgationem. Hic vero insurgat alia difficultas, quam in capite sequenti melius tractabimus.

CAPUT XIX.

FUERITNE LEX VETUS PRIUS MORTUA QUAM MORTIFERA.

1. *Status questionis aperitur.* — Resolutio questionis hujus ex jam dictis haberi potest; tamen, quia nec probari poterat, nec a difficultatibus occurrentibus expediri, non intellecto prius tempore in quo cœpit esse mortifera, ideo in hunc locum punctum hoc distulimus. Potest autem quæstio intelligi, vel

respectu gentium, vel respectu Judæorum; utrisque enim lex mortifera est, ut adducta in superiori capite probant, et a fortiori utrisque etiam est mortua, imo respectu gentium plus quam mortua dici potest, quia illos nunquam obligavit. Quocirca, si quæstio proposita, seu comparatio fiat respectu gentium conversarum ad Christum, resolutio pendet ex dubitatione supra tractata, an Gentilibus in Christum credentibus aliquando licuerit post Evangelium susceptum circumcisionem suscipere et legalia servare. Nam si nunquam licuit, consequens est ut simul fuerit eis lex mortifera ac fuit mortua, quia post Christum semper utrumque habuit. Si vero aliquando licuit fidelibus ex gentibus circumcidi, manifestum est prius respectu illorum fuisse legem mortuam quam mortiferam, quia a principio et semper illos non obligavit, et ita erat quasi mortua respectu illorum, cum tamen non esset mortifera, quamdiu illam servare eis licuit. Neque in hoc superest nova difficultas. Comparatio ergo fit respectu Judæorum; licet enim, ex dictis in superioribus, sequi videatur prius legem illam fuisse mortuam quam mortiferam, et hæc sit communis sententia, et Augustino tributa, nihilominus in se et in Augustino non caret difficultate.

2. Posset enim quis opinari, etiam respectu Judæorum, non prius fuisse legem mortuam quam mortiferam, non quia a principio fuit mortifera, sed potius, e converso, quia non fuit mortua donec fuit mortifera, id est, usque ad consummatam prædicationem Evangelii. Et fundamentum esse potest, primo quia nullum est testimonium quod ostendat a principio fuisse mortuam; nam, si quod esset, maxime illud: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit*: illud autem, vel tunc dictum est tantum ad Gentiles, vel si extendatur ad Judæos, intelligitur de his qui circumcidebantur ponentes spem in circumcisione, tanquam in causa salutis sine qua gratia Christi non sufficeret; alioqui non solum probaret ille locus fuisse legem a principio mortuam Judæis, sed etiam eisdem fuisse mortiferam. Alia vero testimonia Scripturæ, quæ loquuntur de termino legis veteris usque ad Christum, non magis probant statim fuisse mortuam quam mortiferam. Nam intelliguntur de Christo ut obligante universum mundum per suam legem novam, et ideo extenduntur usque ad promulgationem Evangelii; ergo possunt etiam extendi usque ad consummatam promulgationem Evangelii, quia tunc

cœpit lex Christi totum mundum obligare. Unde quando Augustinus dixit epist. 9, in Judæis fuisse damnabile, *quod post passionem et resurrectionem Christi, dato ac manifestato sacramento gratiæ secundum ordinem Melchisedec, adhuc putabant sacramenta vetera non ex consuetudine solemnitate, sed ex necessitate salutis esse servanda*; hoc, inquam, recte potest intelligi de tempore post perfecte promulgatum Evangelium; tunc enim et non antea simpliciter dici potest sacramentum gratiæ fuisse datum et manifestatum. Unde Hieronymus, in epist. 89, Augustino tribuit quod diceret Gentiles esse legis onere liberos, Judæos vero legi esse subjectos, quod, si verum est, necessario referendum est ad illud primum tempus inchoatæ promulgationis legis novæ, quia post illud uterque populus æque fuit liber ab onere legis; ergo in illo primo tempore Judæi non erant liberi ab onere legis; ergo lex non erat mortua. Denique, seclusa auctoritate, nulla est ratio quæ cogat nos dicere legem veterem fuisse mortuam ante plenam legis novæ promulgationem, quia leges illæ non habebant inter se formalem repugnantiam, et Deus poterat velle ut simul permanerent et obligarent; videturque id satis voluisse pro illo primo tempore, ferendo novam legem, et non expresse revocando primam, nec breviorum terminum assignando, quo adveniente cessaret.

3. *Aliud fundamentum.* — Aliud et grave fundamentum est, quia non apparet quomodo illa duo, scilicet, esse mortuam et non mortiferam, vel hæc duo, esse legem permissam seu licite observabilem, et non esse obligantem, simul conjungantur. Primum patet simili discursu supra facto; nam si lex illa mortua est, jam sacramenta ejus nihil erant, et sacrificia ejus etiam cessaverant, introducto jam unico Missæ sacrificio: ergo, ex natura rei, necessarium fuit ut statim usus talium cæroniarum fuerit superstitiosus, et rationi recte contrarius. Item si lex illa mortua erat, ergo ejus cæroniæ erant falsa signa divini cultus, quia jam cessaverat eorum institutio seu impositio, quia hoc ipsum est legem esse mortuam: ergo uti illis erat per se et intrinsece malum. Quod si quis fortasse dicat illud fuisse licitum ex dispensatione divina, non loquetur imprimis juxta intentionem Augustini. Et deinde oportet ut dispensationem ostendat, ne voluntarie loquatur. Ac denique si ille usus est contra rationem naturalem, non cadet in illum propria dispensatio, sed potius

dicendum erit legem illam non fuisse pro illo tempore sublatam vel mortuam, ut usus cæroniarum ejus nihil pro tunc haberet rationi contrarium. Et inde facile ostenditur alia repugnantia, in hoc quod lex illa perseveraverit quoad religiosam observationem, quando non perseverabat quoad obligationem. Repugnantia autem est, quia non potest esse vera lex quin obliget; non potest autem esse religiose observabilis talis lex nisi permaneat in statu veræ legis: ergo nec potest esse sic observabilis, nisi vim obligandi retineat. Alia repugnantia moralis invenitur in sententia Augustini: nam ipse docuit non fuisse mortifera legalia a principio, ut in actionibus Apostolorum simulationem vitaret: ergo eadem ratione docere debuit non fuisse tunc mortua, alias non posset simulationem effugere, cum Apostoli, tanquam legis observatores, cæronialia exercerent, ut supra ostendimus. Alia denique repugnantia moralis est in fundamento Augustini: nam si expediebat legem illam non statim fieri mortiferam ut cum honore sepeliretur, ergo eadem ratione oportebat obligare Judæos ad usum illius legis pro illo tempore, ita ut non possent licite illam statim abjicere in ejus infamiam et injuriam ac si mala esset: ergo eadem ratione oportuit eam pro illo tempore vivam permanere.

4. *Tria distinguenda.* — Hoc punctum postulat ut explicemus quod supra in hunc locum remisimus, quomodo lex illa mortua esse incœperit a die Pentecostes. Ut autem hoc distincte resolvamus, oportet in lege illa respectu cæronialium tria distinguere, scilicet, obligationem, institutionem, et fructum seu effectum: sunt enim hæc tria distincta et separabilia, et ideo potest intelligi quod lex derogetur quoad unum istorum, et non quoad aliud, et ita quod sit mortua quoad obligationem, et non quoad institutionem vel utilitatem; potest etiam intelligi ut quoad omnia moriatur, seu abrogetur. Augustinus ergo, si attente legatur, solum loquitur de abrogatione quoad obligationem legis, et in hoc sensu sentit fuisse legem illam mortuam, quando nondum erat mortifera, et ideo dixit potuisse aliquando illam legem servari, dummodo non tanquam necessaria, sed ut bona et religiosa observaretur. De aliis autem duobus punctis nihil expresse dixit; videtur autem ex doctrina ejus colligi aliter esse loquendum de lege quoad secundum membrum, id est, institutionem cæronialium; tertium vero de fructu, seu utilitate legis, non habet in præsentem peculi-

rem rationem, sed ex prioribus pendet, ut in capite ultimo hujus libri declarabitur.

5. *Lex vetus mortua dum lex nova cœperit obligare.* — Dico ergo primo: longe probabilius est legem veterem cœpisse abrogari ac mortuam esse quoad obligationem simul ac lex nova cœpit obligare. Hæc est sententia Augustini, ut dixi, et ita eum intelligunt et sequuntur omnes theologi citati, et constat etiam quoad hoc Hieronymum in eadem fuisse sententia. Imo aliqui putant hanc partem esse de fide certam: nam in quodam tractatu de quadruplici synodo Apostolorum, qui habetur in principio primi tomi Conciliorum, et factus dicitur juxta Glossam ordinariam, ponitur quarta synodus primitivæ Ecclesiæ congregata, Actor. 21, diciturque in ea declaratum fuisse, in illo primo tempore ante eversionem templi Hierosolym. licuisse conversis Judæis uti caeremoniis legis, dummodo spem salutis suæ in illis non collocarent; et in hanc sententiam citantur etiam Beda et Carthusianus. Verumtamen Actor. 21 nulla refertur facta synodalis congregatio, neque nova definitio aut declaratio fidei ibi facta est, sed solum legitur ibi consilium datum Paulo a Jacobo et senioribus de usu aliquorum legalium, in quo supponitur quidem eos credidisse illum usum fuisse licitum, in quo credendum est non errasse; non tamen declararent qualis esset ille usus, neque an tunc esset sub obligationem, necne. Inde ergo nihil certum colligi potest quoad hanc partem. Alii vero putant hoc fuisse definitum ab Eugenio IV, Concilio Florentino, ex quo Cajetanus, Soto et alii moderniores hæc referunt verba: *Non tamen negat sancta Synodus licuisse illa observare ante sufficientem Evangelii promulgationem, modo ad salutem esse necessaria non crederentur.* Verumtamen hæc verba ego non invenio in illo concilio, quod etiam notarunt Valent. et Vasq. Præterquam quod in eis non dicitur Concilium definire, sed tantum non negare. Non videtur ergo hæc res definita, nec in Scriptura expressa, quanquam videatur magis consentanea iis quæ Scriptura refert de factis Apostolorum; indicat enim non fuisse ex legis necessitate, sed ob temporum indigentiam et opportunitatem. Sicut dicitur de Paulo Actorum decimo-sexto, *circumcidisse Timotheum propter Judæos*: nam in hoc tacite significatur id non esse factum propter obligationem legis implendam, et ad hunc modum referuntur alia.

6. *Ratio theologica.* — *Confirmatur.* — Ratio

ergo theologica principaliter agendum est, et præcipua sumitur ex principio supra posito, quod lex vetus abrogata est quoad obligationem simul ac lex nova obligare incœpit: nam lex nova obligare incœpit a die Pentecostes, ut nunc supponimus ex libro sequenti: ergo eodem die mortua est quoad obligationem lex vetus. Et declaratur amplius et confirmatur illud principium, quia illæ duæ leges includebant quamdam repugnantiam quoad obligationem: nam ex quo cœpit lex nova obligare, cœpit Baptismus esse necessarius ad salutem: ergo eo ipso desiit circumcisio esse necessaria. Probat hæc consequentia (cætera enim clara sunt), tum quia secundum moralem et congruam providentiam non potuerunt duo media esse simul necessaria ad eundem effectum; nec professiones quodammodo contrariæ debuerunt simul præcipi: nam altera erat per signum distinctivum populi judæici a gentili, alia vero per signum utrique commune, tollensque inter eos divisionem; tum etiam quia necessitas circumcisionis derogabat multum dignitati et sufficientiæ Baptismi jam sufficienter promulgati, et ideo semper fuit malum sumere circumcisionem ut necessariam, ex quo Baptismus necessarius esse cœpit. Cessavit ergo præceptum circumcisionis, eo ipso quod cœpit obligare præceptum Baptismi: ergo consequenter etiam cessavit tota lex quoad obligationem suam. Probat consequentia, tum a paritate rationis, tum maxime quia circumcisio erat quasi fundamentum totius legis, quia non obligabat nisi circumcisos; ergo, cessante generaliter necessitate circumcisionis, consequens fuit ut in tota lege cessaret. Quæ illatio est manifesta quoad omnes qui nondum erant circumcisi quando necessitas circumcisionis cessavit; quoad alios vero jam circumcisos, potest cum proportione applicari: nam licet illi necessario subjacerent circumcisioni, illa non erat necessitas moralis et præcepti, sed physica, ex præsuppositione talis effectus; qua non obstante, consequens fuit ut necessitas obligationis quoad totam legem in illis etiam cessaret. Simile argumentum fieri potest de sacrificiis: nam introducto unico ac divino legis novæ sacrificio, ejusque necessitate jam cœpta promulgari, consequens fuit ut necessitas antiquorum sacrificiorum per se cessaret; repugnabat enim singularitati nostri sacrificii, ejusque dignitati et sufficientiæ derogabat; idemque est cum proportione de sacramentis, ac subinde de tota lege caeremoniali.

7. *Hinc infertur, primo, legem veterem non simul, sed successive pro toto mundo mortuam fuisse.* — Ex hoc discursu infero, primo, legem veterem non fuisse simul abrogatam seu mortuam quoad obligationem pro toto mundo, sed successive, priusque in Judæa, et in aliis locis ubi prius fuit lex nova promulgata, deinde vero in aliis, prout demulgatio legis evangelicæ augebatur. Ratio est, quia lex vetus, quoad obligationem, per obligationem legis novæ quasi formaliter excludebatur; sed lex nova non obligavit simul mundum universum, sed successive, prout successive promulgabatur, vel quantum est ex se divulgabatur, ut recte docuit Scot. in 4, d. 3, et in lib. sequenti latius tractabimus; ergo eodem modo ac proportione mortua fuit lex vetus quoad obligationem: nam est eadem ratio et consequutio necessaria. Quia si una forma non excluditur nisi ad introductionem alterius, non potest brevius aut celerius excludi quam altera introducatur. Ita ergo intelligo quod Augustinus dixit, *dato et manifestato Sacramento gratiæ, antiquæ legis necessitate cessasse*; nam per *Sacramentum gratiæ*, recte lex gratiæ cum suis sacramentis et mysteriis intelligitur; hæc autem lex successive manifestata est: ita ergo obligationem prioris legis depulit.

8. *Secundo infertur, postquam lex vetus cœpit esse mortua in toto orbe, cœpisse simul esse mortiferam.* — *Differentia inter mortuam, et mortiferam.* — Secundo infero, postquam lex vetus cœpit esse mortua in toto orbe, cœpisse etiam simul esse mortiferam: probabileque est tunc simul fuisse mortiferam pro toto mundo. Prior pars manifesta est ex dictis, quia lex illa fuit mortua cum proportione ad promulgationem Evangelii; ergo in eo puncto in quo sufficiens promulgatio Evangelii consummata est, lex vetus integre et pro toto mundo mortua est. Dictum est autem supra, sufficienter promulgato Evangelio, statim legem veterem fuisse mortiferam: ergo simul ac lex illa fuit plene mortua, cœpit esse mortifera, ita ut finis mortis ejus, ut sic dicam, fuerit initium status mortiferi ejus. Et hinc declaratur secunda pars: nam cum jam tunc lex nova esset promulgata in toto orbe, potuit lex vetus incipere simul esse mortifera in eodem universo orbe. Et ita differentia inter esse mortuam vel mortiferam erit, quod lex vetus simul fiebat mortua cum promulgatione legis novæ, ac subinde successive, non sic autem facta est mortifera, sed potius ad con-

summationem promulgationis legis novæ, et ideo sicut in uno puncto (moraliter loquendo) promulgatio consummata est, ita in illo potuit incipere lex illa simul esse mortifera, quia jam præcesserat quasi sufficiens dispositio in toto orbe, per totam successivam promulgationem legis novæ.

9. *Objectio.* — *Responsio.* — Dices: lex illa non est facta mortifera sine speciali prohibitione distincta ab aliis præceptis legis novæ; hæc autem prohibitio non poterat simul proponi universo orbi, nec prædicabatur simul cum lege nova: ergo non potuit postea simul totum mundum obligare: ergo nec potuit illa lex simul esse mortifera pro toto mundo. Respondeo satis probabile esse Apostolos et eorum discipulos simul cum Evangelio prædicasse, et docuisse fideles legem veterem, quæ jam non obligabat, solum ad tempus fuisse permissam propter honorem ejus, et propter suaviorem Dei providentiam, ut facilior fieret Judæorum conversio, omnisque peccandi occasio illis auferretur: paulo tamen post fuisse omnino delendam et prohibendam, post sufficienter completam Evangelii prædicationem. Atque ita recte fieri potuit ut adveniente illo tempore, sufficienter innotesceret toti Ecclesiæ illa reprobatio et abolitio legis, ideoque simul in tota fuerit mortifera. Dixi autem tantum hoc esse probabile, quia incertum est id quod suppono; fieri enim potuit ut prohibitio illa, seu declaratio talis status illius legis, in quo oporteret esse mortiferam, fieri cœperit post plene mortuam illam legem pro toto mundo, et quod non simul sed successive fuerit promulgata universæ Ecclesiæ. Quod si ita factum est, prius fuit lex illa mortua non solum in aliquibus partibus orbis, sed etiam in toto mundo, quam fuerit mortifera quoad obligationem, sicut hactenus locuti sumus.

10. *Legem veterem non prius fuisse mortuam quoad institutionem quam mortiferam.* — Dico secundo: lex vetus non, prius fuit mortua quoad institutionem quam fuit mortifera. Ita censeo esse interpretandam sententiam Augustini, quia est necessario consequens ad aliam sententiam ejus, ut mihi probant rationes dubitandi supra positæ. Quia non poterant illæ caeremoniæ ut legales, id est, ut institutæ a Deo per illam legem, religiose fieri per modum cultus Deo placiti et accepti ratione esse institutionis, si jam pro illo tempore lex esset revocata et abolita, etiam quoad hanc partem: nam post talem abrogationem jam cultus esset superstitiosus, ut supra etiam de-